



## ***Vermijd de escalatie, stimuleer de discussie.***

29-09-2015, aangepast 17-11-2015

“Jihadisme is een puberoplossing voor een puberbrein.” zo stelt David Kenning in NRC van 21 sept 2015. Hij pleit er daarom voor kinderen te leren onderhandelen. Ik zou het graag anders willen stellen: leer kinderen discussiëren. De afgelopen 8 jaar heeft mijn stichting Discussiëren Kun Je Leren (DKJL) tienduizenden kinderen en jongeren (6 tot 22 jaar) geleerd om te discussiëren en hebben wij honderden gesprekken gevoerd over onderwerpen die maatschappelijk gevoelig liggen. Graag delen wij onze ervaringen en geven wij tips mee voor ouders, leraren en professionals die omgaan met ‘puberbrein’ in de breedste zin van het woord.

Kenning: “Leren onderhandelen betekent dat je je moet verplaatsen in de ander.” “Onderhandelen is het tegengif tegen radicalisering. Wie wil onderhandelen, moet compromissen sluiten en kan geen fundamentalist zijn.”

Leer kinderen discussiëren. Wat blijkt? Kinderen tonen als gevolg meer interesse van de mening van de ander en ontwikkelen een gevoel van: “Mijn mening doet ertoe.” Het is cool om voor je mening op te komen en nóg stoerder om, als dat nodig is, je mening te herzien.

### **Meningsvorming ontstaat door uitwisseling**

Kinderen die opgroeien in de 21<sup>e</sup> eeuw zijn vaak goed op de hoogte van het laatste nieuws. Via social media staan ze voortdurend met elkaar in contact. Het is belangrijk dat kinderen een visie ontwikkelen op datgene wat hen ter ore komt en wat op hun netvlies belandt. Niet alle kinderen zijn in staat om bronnen te beoordelen op hun waarde, relevantie of betrouwbaarheid. In deze fase van meningsvorming is begrip ontwikkelen voor verschillen van mening essentieel. Volwassenen kunnen kinderen stimuleren om hun blik op maatschappelijke kwesties te verruimen, door nieuwe kennis te koppelen aan bestaande kennis.

### **Als je discussieert mag je jouw mening bijstellen.**

Ook ik vraag mij, net als Kenning, wel eens af: horen radicale uitspraken niet ‘gewoon’ bij de puberteit? Is het niet logisch dat jongeren zich afzetten tegen volwassenen? In het puberbrein is de “peer” het allerbelangrijkst. Hier kunnen ouders en leraren op een positieve manier gebruik van maken. De initiële opvattingen van kinderen hebben een slijpsteen nodig. Volwassenen kunnen die geven. Wanneer de mening van een kind niet is gebaseerd op kennis en feiten, kunnen volwassenen daarop wijzen en bij twijfel uitnodigen tot onderzoek. Voor sommige kinderen is de discussie een openbaring; *“Juf ik dacht eerst dat islamitische scholen goed waren, maar nu denk ik dat het slecht is voor de integratie.”*



Voor kinderen die gewend zijn (zichzelf) te overschreeuwen, zullen vaardigheden rondom discussiëren nieuw zijn. Dit moet worden ontwikkeld. Voor hen is het ongebruikelijk om de eigen mening bij te stellen. In hun ervaring win je, wanneer je de ander in een discussie hebt overstemd - op welke manier dan ook. Een brutale, 'radicale' houding van deze leerlingen kan zelfs een uitkomst zijn. Ze zijn al mondig en de durf is er. Nu moeten ze alleen nog weten *hoe* en *waaróm* in discussie te gaan. Ze hebben tools nodig.

### **Kinderen en jongeren hebben begeleiding nodig in hun burgerschapsontwikkeling**

Het is belangrijk om als leraar of ouder een beroep te doen op het moreel besef van een kind. En er bij jongeren voor te zorgen dat zij een moreel kompas ontwikkelen. Toch betekent 'discussiëren kun je leren' niet: 'moraliseren kun je leren'. Uit onze gesprekken met leraren en ouders blijkt dat zij zich bewust zijn van hun taak. Maar de kansen op school zijn het grootst.

Op school is de basis om aan kinderen meerdere visies aan te reiken en hen zo in hun denkbeeld te prikkelen al voorradig. Op school zijn namelijk veel verschillende meningen aanwezig. En die meningen zijn gebaseerd op nog meer kennis, ervaringen en argumenten. Hoe interessant is het om die te horen? Leerlingen begrenzen elkaar. Hun moraal is vaak groter dan we denken.

### **Vermijd de escalatie, stimuleer de discussie**

Discussielessen zorgen ervoor dat gevoelige onderwerpen kunnen worden aangesneden, zonder dat het escaleert. Nagenoeg alle thema's zijn geschikt om te bespreken, zolang je maar goede afspraken maakt met elkaar. *Luister naar elkaar, laat elkaar uitpraten, wees kritisch, wees eerlijk over de feiten en probeer ieders standpunt te begrijpen* zijn daar voorbeelden van.

Kenning: "Feiten zijn niet relevant. Gevoelens over feiten zijn veel relevanter."

DKJL kijkt zowel naar feiten als naar: "Wat doet dat met jou?"

Maandag 16 november 2015. Een klas in Amsterdam Oost: "Juf. Mogen we alstublieft hebben over Parijs."

Maandag 16 november 2015. Een klas in Nieuw-West: "Maar niemand heeft het over wat er gebeurt in Syrië, Libanon en Palestina. Dat is niet eerlijk."

Leerkracht Nieuw-West: "Het ging er behoorlijk serieus aan toe. Het zijn zware maatschappelijke thema's. De kinderen (groep 8) gaven aan dat het ook fijn is, als er wat meer humor / luchtigheid in kan zitten."

Er is een hoop aan de hand. Emoties lopen soms hoog op. Wereldleiders spreken oorlogstaal. De angst regeert. Wat verwachten wij van onze kinderen? We móeten praten. Praten helpt. Maar is het niet te zwaar allemaal? Veel leerlingen die wij spreken geven aan dat zij de behoefte voelen om te relativiseren en de feiten in perspectief te plaatsen. Hoe moeilijk dat soms ook is. Humor en zelfspot kunnen helpen om het onderwerp wat 'lucht' te geven. Zonder een probleem te bagatelliseren of voorbij te gaan aan gevoelens. Een goede leraar of ouder toont democratisch leiderschap. Een goede gespreksleider is oordeelvrij, luistert en toont oprechte interesse in de mening van kinderen. Door de discussie kunnen structureel moeilijke onderwerpen uit de taboesfeer worden gehaald. Bovendien krijg je er een hoop voor terug. Ruimte voor discussie versterkt de relatie tussen leraar en leerling, tussen ouder en kind. Kinderen kunnen jou leren wat zij nodig hebben.

Jongen (13) was eerst bang om over 'Parijs' te praten, zegt na afloop van de les: "Juf, het is alsof er een gewicht van me is afgevallen".

Stelling: Het is belangrijk om je stem te laten horen.

Meisje: Als je niets zegt, kunnen anderen je kwetsen. Andere mensen zullen niet voor jou opkomen.

Jongen: maar als je leeft in een dictatuur moet je kiezen: of je leven, of je mening.



Meisje: je kan ook naar NL komen en hier je mening uiten.

Meisje: Ja maar sommige mensen vinden stemrecht hier niet zo belangrijk.

Jongen 1 (12 jaar): Geert Wilders uit ook zijn mening over 'minder Marokkanen'.

Jongen 2 (12 jaar): Dat mag hij zeggen, maar ik ben het oneens met minder Marokkanen. Nederlanders krijgen een slecht beeld van hen. Dan krijg je opstand.

Gespreksleider: Wat moet de Marokkaanse gemeenschap nu doen?

(Marokkaanse) jongen (13 jaar): Misschien zorgen voor minder criminaliteit.

### **Auteur**

Chantal Deken - Directeur initiatiefnemer Stichting Discussiëren Kun Je Leren

N.a.v. [http://www.nrc.nl/next/van/2015/september/21/jihad-puberoplossing-voor-een-puberbrein-1536964#\\_=\\_](http://www.nrc.nl/next/van/2015/september/21/jihad-puberoplossing-voor-een-puberbrein-1536964#_=_)

---

Stichting Discussiëren Kun Je Leren (DKJL) helpt leerkrachten en leerlingen de vaardigheden rondom discussiëren onder de knie te krijgen. DKJL richt zich op docenten en leerlingen van groep 3 t/m 8 van het basisonderwijs, op alle niveaus van het voortgezet onderwijs en op het eerste leerjaar van mbo's.

Sinds 9/11 en de moord op Theo van Gogh heeft Stichting Discussiëren Kun Je Leren (DKJL) ruime ervaring opgedaan met het bespreekbaar maken van moeilijke onderwerpen bij leerlingen, zoals pesten, discriminatie, homoseksualiteit en schulden. Leerlingen worden op een speelse manier discussievaardigheden bijgebracht. DKJL zet in op meningsvorming. Discussie is zowel doel, als middel.

## **TIPS VOOR DISCUSSIE IN DE KLAS**

### 1. Spreek spelregels af voor het gesprek...

zoals "Iedereen is gelijk". Beschouw kinderen en jongeren als een serieuze, gelijkwaardige gesprekspartner.

Maak afspraken over wat je gaat doen, wat wilt bereiken en hoe je dat wilt bereiken. Bespreek het nut van discussie.

"Waarom is dat leuk? Belangrijk?" Leerlingen hoeven wij niet uit te leggen dat het handig is om verbaal sterk te zijn.

Iedereen ziet het nut in van overtuigen en het krijgen van je 'gelijk'. Voor een prettig verloop zijn 'spelregels' verstandig.

Het helpt de discussie in goede banen te leiden. Bespreek met de leerlingen: "Hoe ziet een gewenste luisterhouding eruit?"

Hoe zorg je ervoor dat er naar je geluisterd wordt? Spreek met de ik-boodschap en geef voorbeelden."

### 2. Mening uitstellen

Pubers zijn impulsief en reageren op gevoel. Wanneer de onderwerpen gevoelig liggen, lopen de emoties lopen soms hoog op. Toch ligt de angst voor het bespreekbaar maken van thema's zoals radicalisering volgens ons het meest bij de volwassene.

Het is verstandig om emoties te erkennen om vervolgens oplossingsgericht vooruit te kijken. Elke discussie is meningsvormend. Voordat we in discussie gaan is denktijd, bezinning en berusting verstandig én nuttig. Zo ga je beter in op de inhoud en reageer je je frustratie niet af op de ander. Heb hoge verwachtingen. Daag leerlingen om oplossingen aan te dragen die voor meerdere doelgroepen interessant zijn.

### 3. Zet doelbewust in op het vergoten van de kennis van de wereld

We weten nooit genoeg. Wel hebben we allemaal onze eigen ervaringen. Ervaar plezier in het uitwisselen daarvan. Maar blijf bij de feiten. Zet rolmodellen en experts in om hun ervaringen en kennis van de wereld te delen. Leer kinderen en jongeren kritisch nadenken over een democratie; het wat en waarom. En vooral: wat bereik je daarmee?

Stelling: "kinderen mogen volwassenen tegenspreken"

Leerling (10 jaar): "Ja maar het is beter even te wachten als je veel emoties hebt, want dan is de toon vaak niet juist."

Leerling (11 jaar): "het mag wel, maar dan moet je wel met argumenten komen."

Leerling (9 jaar): "niet alle volwassenen luisteren daarnaar, want sommigen weten ook het verschil niet tussen een feit en een mening"



#### 4. Meningsvorming door uitwisseling

Kinderen en jongeren willen zich verbinden met anderen. Communicatie is de sleutel. Een goede communicatie begint met de houding die je aanneemt. Ook als gespreksleider. Het uitgangspunt is oprechte interesse en gelijkwaardigheid. We zijn allemaal aan het leren. Kinderen kunnen jou leren wat ze nodig hebben. Ga op zoek naar overeenkomsten. Wat hebben we gemeenschappelijk? Geen uitsluiting en geen wij/zij-denken.

#### CONTACT

[info@discussierenkunjeleren.nl](mailto:info@discussierenkunjeleren.nl)

020 7371395

foto: Tony Perez

---

